

Peter Hoeg Egy kiegyensúlyozott fiatalember tükörképe

Irodalom Visszavág: IV12-13 (Új folyam/12-13 - 2002-03 TÉL)

<http://www.iv.hu/modules.php?name=IVlapok&op=viewarticle&artid=314>

Irodalom Visszavág: IV12-13 (Új folyam/12-13 - 2002-03 TÉL)

Szelíd közönnyel figyelem, hogy a világ, amelyben élek, olyan gyorsan beszél, hogy kénytelen a seggén venni a levegőt. Engem már nem kísértenek a szavak. Elhagyatott épület vagyok – mondjuk, egy kiürített és elfeledett csillagvizsgáló. Tört ablakaimon át befúj a világ, de semmi nyomot nem hagy.

Nem számít már, hogy hisz-e nekem valaki. Az alábbiakat mindenki olvassa tetszése szerint. Vallomásként, imaként, hűvös kis meseként, nyafogásként. Jómagam olyasminek tekintem, amivel mint ember a lehető legközelebb kerültem az igazsághoz.

Azért írom ezt, mert történt valami az életemben, ami tökéletesen megszabadított mindattól, amit érzéseknek hívnak.

Nemigen létezhet sok olyan üzenet, ami célhoz ér abból a világegyetemből, amelyekben leledzem. Akiknek a szájából azt hallottam, hogy most aztán egyszer s mindenkorra fölülkerekedtek az érzelmeken, általában épp akkor fulladtak a csatornába. Vagy úton voltak a mennybe, felfúvódva, mint partra vetődött vízi hullák, a túlzott önértékeléstől.

Nem mondhatom, hogy feddhetetlen életet éltem volna. De attól az – 1929. március 20-ára virradó – éjszakától fogva az életem mindvégig csupa arany volt. Mindegy, milyen mélyre vájok benne. Attól az éjszakától fogva a szerelemhez, a vágyhoz, a féltékenységhez és a magányhoz való viszonyom más lett, mint a többieké. Attól az éjszakától fogva szabad vagyok.

Mindabból, amit a világ érzéseknek hív, én csupán egyet ismerek el. Valami enyhe haragot, amit azért táplálok magamban, mert melenget. Sohasem értettem. Valami azt súgja, hogy most, ma éjjel fogom megérteni.

Tükröket találok ki és készítek. Ezt csinálta az apám is, meg előtte az ő apja is. Belőlem mérnök lett, öbelőlük nem. De ez nem nekem köszönhető, hanem a fejlődésnek. Minden mesterség egyfajta tudatállapot – ez a róluk mondható legmélyebb igazság. Azok a változások, amelyeket haladásnak neveznek, ezt az állapotot nem érintik. Munkám lényegében nem különbözik apámétól vagy nagyapámétól.

Hogy ez a helyzet, az rendjén is van. Nem mondhatunk vagy tehetünk semmit, amit ne mondtak vagy tettek volna már előttünk. Nemcsak akkor ismételjük magunkat és másokat, amikor beszélünk. A cselekedeteink is közhelyek.

Ha mégis van értelme művésznek nevezni engem, annak nem az az oka, amit elértem, hanem amit csinálni szerettem volna.

Arról álmodtam, hogy olyan tükört készítek, amely a világot annak mutatja, ami a valóságban. Bizonyos módon ennek az álomnak köszönhetem, hogy megtisztultam. Az európai történelemben két tükör-felfogás ismert: az igazság és az álom. Ovidius írja: Nemeszisz úgy intézte, hogy amikor Narkisszosz megpillantotta a víztükörben az árnyalakat, tévedésből valóságos embernek vélte.

A korinthusiakhoz írt első levélben a tükör töredékes, megosztott, tökéletlen képet mutatott.

A középkor emblematikus szótáraiban a tükör a vanitas jelképe volt, a hiúságé, amely a hét halálos bűn egyike.

H. C. Andersen és Lewis Carroll tükrei fenyegetőek, megbízhatatlanok. Offenbachnál Dapertutto úgy lopja el az emberek lelkét, hogy a tükörképüket lopja el.

Ezek a tükörök mind hazugok. Akárcsak azok, amiket mi is ismerünk. Tudjuk, hogy a tükörben sosem látjuk olyannak magunkat, amilyenek vagyunk. Aszerint, hogy milyen a lelkiállapotunk, hol elárvultnak és meg nem értettnek látjuk magunkat, hol olyasvalakinek, akit az egész világ szeret, hol pedig állatnak, amely az emberi természet terhe alatt roskadozik. De sosem látjuk magunkat olyannak, amilyenek a valóságban vagyunk: sok-sok részigazság alkotta lénynek. Az emberek számára a tükör mindig egyfajta vászon, amelyre az egyensúly iránti vágyukat vetítik.

A másik tükör, amit a történelem ismer, az álom. A Hófehérkében szereplő vakmerő tükör. Shakespeare tükre Hamlet színészekhez intézett szavai mögött, hogy a játék tartson „tükört a természetnek”. Ez az álom volt az, amely a középkort arra készítette, hogy számtalan szöveggyűjteményét speculumnak nevezze, így biztosítva mindenkit, hogy kimerítő és megbízható művekről van szó. Keleten a történelmi Buddha, Sákjamuni tükre ez, ahogyan a költő Asvagosza a buddhizmus aranykorának kezdetén leírta:

„Az éjjeli második őrésben a legmagasabb mennyei látás képességét kapta Ezzel látta az egész világot, amely olyannak tetszett számára, mint egy tökéletes tükörről visszaverődött kép.”

Ezek a tükörképek teljesen megbízhatóak, mert megvesztegethetetlenek. Mert nem hagyják magukat megérinteni attól, amit tükröznek.

Én ilyen tükör után kutattam. Most, hogy már mindenem túl vagyok, bevallhatom, hogy a valóság utáni szomjám a nőkhöz fűződő viszonyommal volt kapcsolatos. Tudtam, hogy a világon a legrosszabb az, amikor elhagyják az embert. Előbb vagy utóbb mindnyájunkat elhagynak. Ezért gyakoroltam én mindennap az elválást. A nőket, akik megfordultak az életemben, mind én hagytam ott, nehogy kiessem a

tréningből. Most már megengedhetem magamnak, hogy beismerjem: félttem tőlük. A nő az egyedüli lény a földön, akivel az együttlét: egyetlen hosszú búcsú és eltávolodás. Minél több napig ismertem őket, annál idegenebbek lettek számomra. Egyszer csak félni kezdtem, hogy részben én magam is felelős lehetek ezekért a sorozatos szakításokért. Akkor gondoltam először a tükörrre. Vágytam rá, mint valami semleges bíróra, fix pontra és vértanúra a szenvedélyek éjjelén, amikor a szerelmi küzdelmek zajlanak.

1927 májusában megkérdeztek, nincs-e kedvem elkészíteni a tükrös távcsövet a Göteborg melletti Delsjön fölött épített új, skandináv csillagvizsgálóba. Igent mondtam.

Tudtam, hogy a csillagvizsgálót a skandináv megbékélés emlékművének szánták. Akkoriban Európa-szerte nap mint nap sztrájkoltak. Tudtuk, hogy eladdig ismeretlen méretű gazdasági válság fenyeget. A legcsekélyebb kétségem sem volt afelől, hogy küszöbön áll az új világháború.

Az obszervatórium közös kísérlet volt arra, hogy a csillagokba nézve enyhítsük a szorongást. Mint minden monumentális, nemzeti illúzió esetében, ez a szándék – azok számára, akik a döntéseket hozták – félig tudatos volt, félig be nem vallott. Én már kezdettől annak láttam a tervet, ami volt.

Megkérdezték tőlem, hogy akkor mégis miért álltam kötélnek.

Mit mondtam volna? Olyan keveset tudunk arról, milyen ügyet szolgálunk voltaképpen. Amikor Kepler 1604-ben a Kiegészítések Witelóhozban közrebocsátotta optikai elméleteit, azzal a célzattal tette, hogy bizonyítsa Isten létezését és saját korának állandóságát. A történelem megmutatta, hogy döntő lépést tett egy úton, aminek során a felismerhetetlenségig megváltoztak azok a körülmények, amelyek között írt.

Ha mégis visszakérdeztek – mint ahogy néhányan megtették –, miért veszek részt egy politikai csalásban, azt feleltem, hogy nekem is élnem kell.

Akik még egyszer rákérdeztek, azoknak nagy verést ígértem.

Ez négy évvel a Palomar Obszervatórium tükrös távcsövének építése előtt történt.

Úgy vélték, hogy sohasem lesz lehetséges nagyobb tükröt készíteni, mint az Earl of Rosse-távcsőé, amelynek átmérője 1,9 méter, gyújtótávolsága pedig 17 méter. Még mindig azon folyt a vita, hogy nem a lencsés távcsövek-e a jövő.

'27 nyarán felhúztuk a szerelőcsarnokot. Télen a kerámia-kemencét. A rákövetkező télen kiöntöttem a tükröt.

Nem beszélek a kutatásaimról, amelyek eredményeképpen ezüstbevonatú üvegtükröt választottam. Nem beszélek arról, hogy milyen homogén üvegfajtákat fejlesztettem ki. Nem beszélek az ezüstbevonatomról. Az éjszakai nyugalmamról, amit feláldoztam, hogy a történelemben először megtörjem a szabályt, amely kétszáz esztendeig sulykolta belénk, hogy a tükör fényelnyelése soha nem lehet kisebb 50%-

nál. Én megmutatom nektek a csillagokat, nem arról fecsegek, hogy milyen nehéz eljutni hozzájuk.

Tizenkilenc kísérletem fulladt kudarcba. Az utolsó, sikeres hűtés harmincegy napig tartott. Büszkeség, harag és megbánás nélkül mondhatom, hogy senki más nem látott olyat, amit mi láttunk, amikor a kemencét kinyitottuk.

Tökéletes homorú tükör volt, olyan gömbfelület-rész, amelynek képzetes középpontja 52 méterre helyezkedett el. Nyílásának hét méter volt az átmérője. Elakad a szó. Nem óhajtok többet beszélni a látványról.

Akkor hallottunk róla először. A híre előtte járt, mintha ő lett volna a világ legnagyobb szajhája vagy operadívája. Üvegcsiszoló volt.

Elindultam megkeresni. Azoknak a csodáknak a nyomában jártam, amiket ő készített.

A fríz-szigeteken arany korongot láttam a hajó parancshídháza fölött, mintha a teliholdat lehozták volna a fedélzetre. De nem a hold volt, hanem egy vakítóan fehér fénykorong, amely egy tíz tengeri mérföld távolságra lévő világítótoronyból származott. A fénynyaláb nem szóródott, átmérője fél méter volt – amekkora akkor lehetett, amikor elhagyta az elképzelhetetlen, a fölfoghatatlan, a tökéletes lencsét.

Mesélték, hogy ajándékba adta a holland államnak.

Bécsben felkerestem az új narancs-üvegházat. Az ellipszis alakú falakra olyan görbe tükröket csiszolt, amelyek úgy reprodukálták a helyiség belsejét, hogy a látogatókat nemigen lehetett rávenni, lépjenek be az ajtón, mert azt látták, hogy a száz négyzetméteres üvegház szinte elúszik egy úttalan és végtelen narancs- és citromfaerdőbe – biztosak voltak benne, hogy itt el fognak tévedni.

Nem találtam meg, mindig elutazott onnan, ahová épp megérkeztem, mert ilyenek a nők. Végül visszatértem Göteborgba. Na, hát ott volt.

Rajtam kívül mindenkinek megparancsolta, hogy hagyja el a csarnokot, utána kezdett el dolgozni. Először is levetkőzött. Megpróbáltam elmagyarázni neki a gömbi eltérést, a homorú tükör asztigmiaját. Nem tudom, figyelt-e. Nem tudom, megértett-e. Úgy százhatvan centi magas volt, félig japán, félig olasz. Azt mondták, az ősei az elsők között menekültek el a kivándorlást tiltó rendelkezés elől, amely a középkorban Velence üvegcsiszolóit sújtotta. Kelet felé menekültek.

Minden ruhát levett magáról egy hosszú darabot leszámítva, amit a csípője köré tekert. Bőre oly fehér volt, mint a méhviasz és sztearin keveréke, amelyből oltárgyertyát öntenek. Keze és lába fehér pamutrongyokba bugyolálva, amikre tört magnézium és gyémántpor elegyét szórta. Aztán kimászott a tükröre, és csiszolni kezdte.

Úgy emlékszem arra az időre, mint életem külön szakaszára. A valóságban három, talán négy napig tarthatott. A tető a fejünk fölött üvegből volt, és a tükör összegyűjtötte a nappali fényt. A porrá tört drágakövön úgy mozgott, mint valami hideg, kék tűzön. Lassan haladt, teste mégis mindig csupa veríték volt. A tükör fölött

szállongó üvegorban függött a tükörképe – mint önmaga megannyi fordított, kitekert, háromdimenziós darabkája.

Egyik éjjel együtt aludtunk. Kérditek, mi készítette erre? Nem tudok rá válaszolni. Nem mondhatom, hogy szeretem magamat. Türelemmel kezelem inkább, mert tudom, hogy együtt maradunk, amíg a halál el nem választ. De sosem hittem, hogy mások képesek engem szeretni. Sosem gondoltam, hogy fiús bájamon kívül mást is tudnék kínálni a nőknek, és most már nem hiszek ebben sem. A tükör lehetett az oka. Ez esetben csalódás érte. A művész mindig sokkal szegényebb, mint az alkotása. Mindenesetre a nő aggodalommal töltött el. Amikor befejezte a csiszolást, elküldtem. Csak ekkor vontam be ezüsttel a tükröt. Aztán összeszereltük a távcsövet, és az égboltra irányítottuk. Készítettünk egy sor fényképet. Láttuk, amit addig egyetlen ember sem látott. Láttuk az első kvazárt. Láttuk a Plútó bolygót. Láttunk csillagködöt, amely mintha oszlófélben lett volna, s amely a rákövetkező éjjel eltűnt az égről. Láttunk egy megmagyarázhatatlan sötét testet, amely mindnyájunkat meglepett. Az asztronómusok úgy vélték, olyan égi jelenség, amely aranyat és hírnevet jelent. Én tudtam, hogy bizonyára valami idegen test, ami a tükrökre került. Másnap megvizsgáltam az üveget. Nem találtam semmit. Az utána készített felvételeken az árnyék odébb mozdult és alakot változtatott. Aztán finomszemű négyzethálót helyeztem a tükrökre, és nagy bizonyossággal meghatároztam a helyet, ahol a porszemnek lennie kell. Mikroszkóppal vizsgálni kezdtem az üveget. Csupán eszközöm saját fényforrását láttam. Amivel szembe találtam magam, saját tükörképem volt.

Akkor értettem meg, hogy a tükör bizonyára él. Töprengve néztem munkatársaimra, s elégedettséget láttam rajtuk, gratuláltak nekem és egymásnak a jó eredményhez, láttam, hogy előre örülnek a felszentelésnek. Láttam, hogy minden nehézség nélkül számúzik világképükből a vándorló kis árnyékamóbat.

Aztán elindultam, hogy megtaláljam a nőt. Cadmusnak az Átváltozások Harmadik könyvében körbe kell utaznia a világot egy asszony után. Odüsszeusz egy asszony miatt kel útra, és egy másik miatt tér haza. Meg Trisztán. És Salamon.

Azért említem őket, mert a történelmet szeretném tanúnak, hogy nem én vagyok az egyetlen idióta, aki hajlandó volt a fél világot összejárni egy nőért. Úgy véltem akkor, az a sejtelem hajt, hogy ez a nő, aki a holt üveget életre keltette, biztos birtokában van a Tükörnek. Most, hogy elmém olyan, akár a csiszolt gránit, megengedhetem magamnak, hogy kimondjam: hiányzott is.

Koppenhágában értem utol. Tükreiből és lencséiből készített elő kiállítást a Tivoliban. Éjszaka átmásztam a kert kovácsoltvas kerítésén.

Egyedül találtam.

– Azért jöttél, hogy lásd a Tükröt – mondta.

– Tehát létezik? – kérdeztem.

– Igen – felelte, aztán mesélni kezdett. – Aki tükörbe néz, azt látja, amit látni szeretne, vagy amitől tart. Mindig tudtam, hogy ha olyan tükröt készítenék, amely a valóságot mutatja, akkor magának a tükörnek is élőnek kellene lennie, organizmusnak, amely jelzi a szemlélő hangulatát, és olyan képet mutat, ami ehhez a hangulathoz igazodik.

Egy sarokba vezetett. A falon embermagasságú négyzet, arany színű lepellel letakarva. Lehetett volna akár festmény. Lehúzta róla a leplet. Elsőre átlagos tükörhöz hasonlított. Aztán láttam, hogy a sötét térben halvány fény dereng, amely mintha valahonnan a tükörfelület mögül jönne. Majd azt is észrevettem, hogy nincs teljesen nyugalomban, hanem a széleinél enyhén, plazmaszerűen hullámzik. Odaléptem elé. Ismétlem: senkinek sem kell elhinnie, amit most elmondok. Én magam sem tudom elhinni. Éjjel, amikor éberem fekszem, arra gondolok, hogy vajon nem sérült-e az emlékezőképességem. Ezek a gondolatok nem hagynak aludni. Viszont valamiféle értelmet adnak álmatlanságomnak.

Először saját tükörképemet láttam, amilyenek ismertem. Amilyenek ismerni véltem. De el volt torzulva az arcom. Megérintettem a bőrömet, és éreztem, hogy nyugodt. Megértettem: a Tükör tudja, hogy önuralmam nehéz küzdelem eredménye. Hogy a legközelebb járjon az igazsághoz, túlzottan nyugtalannak mutatott. Aztán a kép elkezdett mozogni. Egy sor ugráló, idomtalan alakot formált belőlem. Megpróbáltam mindet külön megnézni. Ekkor a figura sebesebb mozgásba fogott. Arra összpontosítottam a figyelmemet, hogy a Tükör milyenek mutatja a külsőmet. Ekkor eltűntem a tükörlapról, majd drámai jelenetek sora örvénylett előttem, amelyekben felismertem legbensőbb vágyaimat és főbiáimat. Tanúja voltam, ahogy a Tükör megkísérelte visszaadni a képek és hangulatok hullámzását, amelyek abban a pillanatban eltöltöttek.

Befogtam a szemem. Próbáltam nyugodt maradni, hogy féken tartsam a Tükröt. Azt mondtam magamban, bármit mutat is, higgadtan és nyugodtan akarom szemügyre venni, mert tudni fogom, hogy az az igazság.

Amikor elvettem a kezem a szemem elől, a szoba tárult elém, amelyben álltam. Fölismertem a széles, durva padlódeszkákat, és az arany színű-szürke falakat, amelyeket néhol füstkorom mázolt feketére. De én magam nem voltam benne, és a helyiség már nem volt valóság, hanem spirál alakban csavarodott a végtelenbe. A Tükör észlelte, hogy az igazságot várom tőle. Hogy ezt az énkivetítést ellensúlyozza, mutatott egy nyilvánvaló hibát.

Mindig úgy gondoltam, hogy a jellememben van valami csökönyösség és földhözragadtság, amely szüntelenül korlátozni akarja a világot, de amely egyszerre meg is fog óvni az örültségtől. Most rájöttem, hogy ezt is csak beképzelt magamnak. Hogy itt egy szörnyű játékban veszek részt, olyanban, amitől mindenki megháborodhatna.

Lekaptam a falról egy rendes, négyszög alakú piperetükröt, és odatartottam a Tükör elé, hogy rákényszerítsem: mutassa az igazságot saját magáról. Úgy reagált, hogy nem engem mutatott, nem a tükröt, amit tartottam, hanem a mögöttem lévő falat, semmi egyebet.

Kinéztem a nőre, és abban a minutában a Tükör elárulta, hogy mindent odaadnék – még a Tükör látványát is – azért, hogy arcomat a nő foszforeszkáló bőréhez érinthessem. Láttam, hogy szerelmem lelepleződik, utáltam, hogy ennyire függök tőle, és eszembe jutott, hogy megölhetném. Gondolataimmal egy időben, a Tükörben mindkét kezemmel átfogtam a nő nyakát. Majd léptem egyet felé, hogy elpusztítsam őt, pöreségem egyetlen tanúját, ám a Tükör átlátott rajtam, és azt mutatta, hogy gyáván nyöszörögve térdepelek előtte.

Képtelen voltam otthagyni a Tükröt, viszont legalább hátat fordítottam neki. Amit láttam benne, annak semmi köze sem volt egy normális tükörkép pedáns, lapos valóságához. Valahogy mélyebb volt benne a tér, mélyebb, mint amit valaha láttam. Már nem tudtam biztosan, mi a valóság: a Tükörben lévő világ, vagy ami kívüle van. – Honnan tudhatom, virágom – mondtam a nőnek –, hogy te magad létezel-e, vagy csupán fényszerkezet vagy, amelyet ez a tükör alkotott?

– Ezt sosem tudhatod meg – felelte. – Én magam sem vagyok benne biztos. Amikor becsukom a szemem, képeket látok abból az időből, amikor a Tükröt készítettem. De ezeket az emlékeket a Tükör is létrehozhatta, amikor engem alkotott.

Ettől fogva tisztában voltam vele, hogy a probléma örökre az én problémám is lesz. Én írom, amit ő egyszer átélt? Vagy ez az elbeszélés hozzátold valamit az életemhez, tehát elmondható, hogy csak akkor létezem, amikor írok, s hogy bizonyos értelemben ez a beszámoló is azzá tesz, aki vagyok? És miképpen változtat rajtam? Amikor Poe tükrökről írt – mint A porhintő Von Jungban és A bútor filozófiájában –, ő maga is felszínessé vált, simává, közömbössé, mintha a nyelve tükörré változott volna.

Ugyanez fog történni velem is?

Az európai tudománytörténet nem tudott dönteni az Arisztotelész és Galénosz követői közt dúló ókori vitában. Abban a kérdésben, hogy aki lát, passzívan fogadja-e be a valóság optikai lenyomatát, vagy maga is alakítja a látványt. Ott értettem meg, a nő előtt a földön, hogy a párbeszéd mindig is értelmetlen volt, mert rosszul tették fel a kérdést. Azt feltételezték ugyanis, hogy van egy állandó valóság, amit meg lehet figyelni. Pedig nincs. Abban a pillanatban, hogy szemügyre vesszük a világot, az elkezd változni. S mi magunk is vele együtt. A valóságot látni nem azt jelenti, hogy megértünk egy szerkezetet. Hanem hogy tevőlegesen alávetjük magunkat egy beláthatatlan változásnak.

A Tükör felé fordultam. Tudtam, hogy ha üldözöm a képeit, elmenekülnek előlem. Ha én futok el előlük, ők kergetni fognak. Amit kérek tőlük, megtagadják. Amitől a legjobban félek, lenyomják a torkomon. Európa története az akarat hatalmába vetett

korlátlan hit története. Ebben a pillanatban beláttam, hogy ez az akarat milyen végtelenül korlátozott. E tükörrel szemben két választásom van: vagy odaállok elé és föladom, vagy hagyom az egészet.

Emlékezéseiben Carl Gustav Jung mesél arról a pillanatról, amikor az íróasztalánál ülve elhatározza, hogy életében először teljesen átengedi magát a fejében kavargó képeknek. Talán a félelem készíti ilyesmire az embereket. Talán a kétségbeesés. Bátorságnak semmiképp sem mondható.

A Tükör – csak egy pillanatra – testi mivoltomban mutatott. Aztán észrevehette, hogy föladtam, mert a földre rogyasztott. A tér eltűnt körülöttem. A nő valahol a tapasztalás szélén létezett.

Annak, amit láttam, nem tulajdonítok különösebb jelentőséget. Az Alefben Luis Borges egyazon pillanatban látta a világegyetem minden pontját. Amit én láttam, az ennél végtelenül kevesebb volt. És itt minden egymásra következett. Mint egy lépcső fokai. De nem tudtam, hogy fölfelé vagy lefelé vezet-e a lépcső, hogy a valóság irányába visz-e, vagy távolít tőle.

Feneketlen völgyet láttam, amelyet teljesen belepert a köd. Láttam fényből épült, spirálforma tornyokat. Láttam egy sötét arcú asszonyt, akinek a neve valamely nílusi nyelven arra a napfelkelte előtti, szürkés-kék időszakra utalt, amikor az édesanyja az árokparton megszülte.

Láttam egy tükört. Aztán végtelenül sok tükört, amelyek egymás ürességét tükrözték vissza. Majd azt a tükört, amelyet Rasmus Rask ajka elé tartottak, hogy lássák, él-e. Aztán a holttestét. Majd számarcsontokat a Tamaléból Mekkába tartó karavánúton. Láttam a két évet, ameddig a zarándokút tartott (hogyan látható két év?!). Utána a Terceirába való Vinho Cheiro illatát (hogyan látható egy illat?!). Egy ivócsészét, amelyet háromezer éve lakkoztak egy evezőshajón, háromnapra hajóútra a Sárga-tenger partjaitól.

Láttam a nagy rendszerépítőket és művüket. Linnét Lappföldön a növénygyűjtő dobozával. A mind ez ideig legutolsó Buddhát. Aquinói Tamást. A De Animához írott kommentárját. Hegelt székfoglaló előadása közben Berlinben. Wagnert. Poincarét, az utolsó matematikai polihisztort. Egy emberi árnyat, aki lehetett a Megváltó is. A De Caelónak ama szakaszát – azt hiszem, az ötvenhatodikat –, ahol Swedenborg azt írja, hogy a földi világ a mennyei tükörképe.

Aztán láttam a nagy kozmológiákat. A Tükör mutatott áradó világot. Égő világot. Parányi részekből álló világot. Olyat, amelyik maga is parányi rész egy nagyobbban. Koncentrikus körökből álló világot. Olyat, amelyik – káprázat. Amelyik növény. Világot, amelyet eszmék mozgatnak. Amelyet emberek mozgatnak. Amelyet Istenek. Az ész. Gazdasági törvényszerűségek. Világot, amely nem létezik, de olyan lény álmodja, amely szintén nem létezik.

Majd pillanatnyi csönd lett. Aztán jött az üresség. Nem úgy jött, mint valami hiány.

Úgy jött, mintha jelen lenne, akár valami érzékelhető űr, amely kilépett a Tükörből, és magához ragadott.

Aki tudja, mi az üresség, meg fog érteni. Szippantás a semmibe.

Felszippantott, aztán ki is hányt.

Az emberek végtelenül egyformák és végtelenül különbözőek. Az üresség lehet keresztség, lehet folyam, alapkö, megsemmisülés, kereszt, egy új algebra. Számomra azt jelentette, hogy visszavonhatatlanul megszabadulok a szerelemtől.

S – bár nem vagyok benne teljesen biztos, vagyis csak csöndben és halkán mondom – hogy halhatatlanná váltam.

Most már tudtam, mit keresnek azok, akik egész életüket a keresésre tették fel.

Bizonyára látták az ürességet, és életük hátralevő részében megpróbálják újra átélni.

Most értettem meg, hogy Jézusnak miért kellett ellentmondania önmagának minden harmadik mondatban, s hogy Buddhának miért kellett csodákhoz folyamodnia,

Mohamednek fenyegetőznie, Eckhart mesternek meg követelnie, hogy saját elszigeteltsége mindnyájunk közös élménye legyen. Ők mind látták az ürességet, és vissza akartak térni belé.

A nagy rendszerek, amelyek a világnak az igazságról és az életről beszélnek, mind azt bizonygatják, hogy a végső igazságot képviselik, és kikezdehetetlenek. Valójában vágyakozásból született félénk hídverések. Én láttam ezt, és olyan tiszta és áttetsző lettem tőle, mint a hegyikristály.

Sajnos, a látványból egyre többet felejték. Pedig láttam újra, a nő azóta számos alkalommal megmutatta a Tükrot, de a feledés kitörli.

Tizenegy napja, négy órája és ötvenhárom perce láttam legutoljára. Nehezen ugyan, de még emlékszem, milyen fehér az üresség. De magára az ürességre már nem.

Miközben mindezeket leírom, rájövök, hogy hiányzik. Hogy eszelősen vágyom rá.

Tudom, hogy ezzel ellentmondok mindannak, amit eddig írtam. A szememben látom, hogy lelki egyensúlyom nem független a világtól és nem végleges. Hogy megszűnt.

Most már tudom, miért van bennem harag. Mert attól félek, függök tőle. Pokol lenne vele az élet. Nélküle annál is rosszabb. Láttam valami értékeset, de én csak ember vagyok, ez itt a gond, mert az ember törékeny, pusztul, felejt, csődöt mond, kopik, leértékelődik, erkölcsi és szellemi infláció sújtja.

Bárcsak emlékeznék rá, milyen érzés volt szerénynek lenni, s ezáltal uralni a helyzetet. De a felejtés fölemészti az alázatomat. Növekvő, végzetes önérzettel írom mindezt. Felfújom magam. Elszállok. Nem bírom visszatartani a ceruzát. A nő iránti szerelmem páratlan, hatalmas. Hol a nyugalmam? A közhelyes gondolataim? A cinizmusom? A karmikus megtisztulásom? Hol vannak a tükreim?! Hol a nő?!

Segítség!